

Lundkvist ja Hagelberg Helsingin sarjakuvafestivaaleilla 1999. Kuva: Maarit Hohteri

OLETKO ONNELLINEN, GUNNAR LUNDKVIST?

Inna Aarniala

Dostojevskiläinen humoristi Gunnar Lundkvist vieraili Helsingin sarjakuvafestivaaleilla. Niiden jälkeen hänen töistään järjestettiin valaiseva näyttely Galleria Jangvasa. Näyttelyn koonnut Inna Aarniala pureutuu Lundkvistin töihin ja persoonaan.

Tukholmasta saapuva kone AY0934 on laskutunut Helsinki-Vantaan lentokentälle kymmenen minuuttia etuajassa. Matkassaan se on tuonut ensivierailulleen Helsinkiin tukholmalaissyntyisen sarjakuvapiirtäjän Gunnar Lundkvistin.

Matkustajia virtaa odotushalliin. Silmiin pistää mitä erikoisempia hahmoja, karikatyyrejä tästä merkillisestä maailmasta. Vaikka sarjakuvaihminen onkin tunnetusti hiukan omituinen, ei kukaan näistä friikeistä ole Gunnar Lundkvist.

Kohtaaminen.

Pitkän odotusajan jälkeen lähestyy nopein askelin mies, joka pörröisine hiuksineen, pehmeine samettihousuineen ja henkseleineen, muistuttaa oudolla tavalla Gunnar Lundkvistin sarjakuvahahmoa Klas Kattia. Michen katseessa on samanlaista hämmästyystä ilmaisevaa intensiivisyyttä kuin Klas Kattilla. Katseiden kohdatessa Gunnarin katse kääntyy hetkessä sisäänpäin ja näyttää melkein estyneeltä ujoudelta. Samassa oivaltaa, että Gunnar Lundkvist vastaa täysin mielikuvaa Gunnar Lundkvistin-

tä, vaikkei kuvan lopullista muotoa ennalta osannut kuin arvailla.

Takautuma.

Jo edellisen päivän näyttelymateriaalilasti oli kertoanut jotain taiteilijan persoonallisuudesta.

Jokaikinen pakkikin oli huolellisesti merkattu: mitä se pitää sisällään, minkä se on riehossa ja miten sitä on käsiteltävä. Oliko pakkausten viesti, että taiteilijaa tulisi käsitellä yhtä hienova-

raisesti kuin pakettejakin?

Itse taiteilija potee erilaisia kammoja, myös lentokammoa. Ei siis ihme, että ensimmäinen ääneen lausuttu kommentti laskutuksen jälkeen on: "Kammo". Lähetyksien sisällön suojaaminen kaikenlaisilta törmäyksiltä on tästä näkökulmasta katsottuna ymmärrettävää.

Merkitykset.

Runsaus ei ole Lundkvistin tavamerkkejä, vaan hän tuo sanottavansa esille minimalistisessa, pelkistetyn tiiviissä muodossa. Koskemattomuuden vaatimus herkistää rakentamaan suojakerroksia väkivaltaista riipottelua vastaan.

Reaktio Gunnar Lundkvistin sarjakuviin on usein kysymys; kysymys merkityksistä. Loppukantaateissaan hänen hahmonsä jäävät usein uinumaan mitänsanomattomuuden öisen hiljaiseen maisemaan. Ajatuksessa on jotain melkein buddhalaisuuteen viittaavaa hetkellistä kirkastumista. Se ei ota kantaa, ei dramatisoi, ei huuda, ei itke, eikä naura.

Toiveikkaana ihminen etsii kysymyksilleen vastauksia ja melkeipä suuttuu kun hänelle ei niitä suoranaisesti anneta. Gunnar Lundkvist kyseenalaistaa tämän hyvin inhimillisen tarpeen. Klas Katt on aina yhtä ymmällään, tapahtuipa mitä tahansa.

Väkivalta/Mielivalta.

Gunnar Lundkvistin kohdalla ollaan tuskin koskaan puhuttu rajojen ylittämisestä, sopivuudesta tai sensuurista. Hän ei ole eksplisiittisen raju taiteilija. Ja kuitenkin taiteilija liikkuu töissään tavattoman mustarpuhuvissa maisemissa – suurten keskustelunaiheiden välittömässä liikkeisyydessä.

Tapa ilmaista tätä väkivaltaa, tai mielivaltaa, on yhtä abstraktia kuin David Lynchin elokuvien unenomaiset surrealistiset kohtaukset, tai yhtä havainnollisia kuin Hitchcockin luomat painajaismaiset tunnelmat, joissa katsoja ainoastaan aistii kauhun mekanismeja.

Psykye.

Väkivalta ja seksi ovat nimenomaan ne aiheet, joiden kautta on pyritty rikkomaan tabuja. Tabu käsitteenä vaihtelee kulttuurista toiseen. Hyvinvointi valtio-Ruotsi, maa liberalismien kehtona,

on tabu, jota on perinteisesti vaalittu tarkasti. Gunnar Lundkvist käsittelee ainetta huomaavaisesti, torjuttuun yksilön psyyken kautta. Kielletty, makea hedelmä onkin valtakoneiston hallussa. Valtakoneisto voi lapsen kannalta olla vaikkapa oma turvallinen perhe.

Kompleksi.

Sanaa kompleksi käytetään useimmiten yhteyksissä, joissa halutaan kertoa asiasta, joka saa yksilön kokemaan ulkopuolisuutta, rajoitteisuutta. Puutteellisuutta jonkin suuremman koneiston kourissa. Kompleksin käsitteellä tarkoitetaan samanaikaisesti kokonaisuutta itsessään. Tällaisen kokonaisuuskuvan luominen on tasapainoisen ihmisen pitkän ja usein tuskaisen matkan tarkoitus.

Eheys.

Tässä mielessä Gunnar Lundkvist luo ehjän kuvan, jota voi luonnehtia paradoksaalisesti hyvin kantaaottavaksi. Kysyjä saa vastaukseksi kyseenalaistamisen, mutta suuntaa sen useimmiten itseensä. Niin käy Klas Kattillekin hänen kulkieksaan öisiä katuja estyneenä ja kykenemättömänä saamaan kontaktia muuhun luomakuntaan.

Ihminen on lopulta utelias, toiveikas. Hänellä on tarve tulla hyväksytyksi, niin Gunnarillakin. Hyväksytyksi tuleminen ei aina tarkoita, että sinua keuhataan ja ylistetään. Se on usein pikemminkin tunne, ettei joudu amputoiduksi, manipuloiduksi, invalidisoitua. Että on vapaa olemaan, millaiseksi on tähän maailmaan syntynyt.

Muutos.

Gunnar Lundkvistin ruorudentuotanto on kuuluvat runokirjat, joiden nimet jo

kertovat jotain taiteilijasta: Puut itkevät sekä Maailma ei kiinnosta minua.

Väärinymmärretyen runomaailma joutui kuitenkin väistymään tehokkaamman sarjakuvakerronnan tieltä. Maantien ojassa värjötteli kuitenkin se herkkä lapsi, joka odotti että hänet nostettaisiin aikuisen miehen hartioille.

Nelikymppisenä Gunnar Lundkvistin tuotannon sävy muuttui, vaikka aiheet sinällään pysyivätkin samoina. Hän alkoi tehdä lastenkirjoja, jotka ovat samanlaisia kuin miehen aikaisempikin tuotanto. Ja eivät ole. Lapsen pieni ääni sai miehenkin äänen muuttumaan pehmeämmäksi. Mies oli käynyt yhden miehen sotansa, kärsinyt tappionsa ja lunastanut voittonsa. ■

GUNNAR LUNDKVISTIN KIRJOITUKSIA KELLARISTA

Syntynyt 1958 Tukholmassa. Toimii sarjakuvapiirtäjänä sekä kuvittajana Tukholmassa.

Gunnar Lundkvistin ensimmäiset sarjakuvat julkaistiin 13-vuotiaana Puss-lehdessä, minkä vuoksi häntä toimituksessa kutsuttiin "sarjakuvan Mozartiksi".

Sarjakuva-albumeja:
1975 Pussalbum
1979 Klas Katt i Hell City
1987 Klas Katt på nya äventyr
1988 Klas Katt på upptäcktsfärd
1988 Klas Katt och livets mysterier
1990 Klas Katt går vilse
1992 Klas Katt och olle Ängest
1997 Klas Katt biter ihop

Gunnar on lehnyt myös Igelkotten och mulvadens (Silli ja myyrä) -lastenkirjoja yhteistyössä Anna Höglundin kanssa.

